

Dues cares del mateix canvi

Un amic ens diu: “Posar en primer pla el tema nacional és només una cortina de fum per rellugar els temes socials i emmascarar la política de retallades”. L’altre amic ens comenta: “De moment el que hauríem de fer és unir-nos i proclamar la independència, i després ja veuríem com resollem les qüestions socials més urgents i quina mena de país volem”. Faig aquesta doble caricatura –amb permís dels amics al·ludits– per simplificar i tipificar dues respectables posicions, habituals aquest dies i que, en molts casos, es nodreixen de línies argumentals prou consistents. Vull, però, assenyalar que aquestes dues posicions tenen en comú la separació mecànica entre la “qüestió social” i la “qüestió nacional”. Em sembla que aquesta separació és artificiosa, no millora la nostra comprensió dels eixos social i nacional i menysté el protagonisme que la majoria treballadora del país ha tingut i té en la seva actual interrelació.

Cada conjuntura deu una part de la seva complexitat a la coincidència singular de processos de recorregut, d’abast i transcendència molt diversos. La conjuntura catalana d’ara mateix, també.

El rerefons determinant de la situació catalana, la seva causa principal, segons el meu criteri, el trobem en un llarg, lent i profund procés de desplaçament de l’hegemonia social a Catalunya. Com a mínim d’ençà dels inicis del franquisme, les classes dirigents tradicionals de Catalunya, al voltant d’una burgesia molt conservadora, no han tingut un veritable projecte nacional català. Mai. Per descomptat, l’estat espanyol tampoc. L’estat espanyol, amb la participació subordinada d’alguns interlocutors catalans, no ha considerat cap al-

JOAN M. TRESSERRAS

COMUNICÒLEG, UAB

La construcció del nou estat és una oportunitat per incorporar valors inspirats en els interessos i drets col·lectius més que no pas en el benefici particular

tra opció que la dissolució catalana dins d’Espanya, la nació i l’estat únics i indivisibles. Per això el senyors Wert, Bono i companyia poden dir les bajanades que diuen. Però, a Catalunya, vistes les limitacions de l’autonomia acordada en encetar la Transició, i sabuda la incapacitat d’aquelles classes dirigents tradicionals per oferir un projecte propi o per condicionar enèrgicament les polítiques de l’Estat (inversions, infraestructures, fiscalitat), ha anat guanyant terreny l’opció de prescindir-ne. Posar en evidència el fals lideratge anquilosat i poc efectiu d’aquells sectors, i assumir la iniciativa política des d’altres posicions. S’ha anat configurant, així, un nou bloc social històric, d’extracció transversal però substancialment popular i mitjana, que ha exhibit, en un sentit molt ampli, una visió renovada, dinàmica i desacomplexada del país i del seu futur. Gent treballadora, emprenedora, professionals, d’àmbits i procedències dife-

rents, disposats col·lectivament a assumir el protagonisme d’un cicle de profundes transformacions; de canvi històric.

Aquest desplaçament en profunditat de la vella hegemonia secular per una de nova s’ha vist accelerat per la coincidència amb altres processos, com l’avortament de la via estatutària el 2010, l’agudització de la crisi econòmica i el creixent descrèdit de la política partidària i institucional. Davant la incapacitat del sistema predominant (econòmic i polític) per resoldre les qüestions més peremptòries, la nova hegemonia ha eclosionat, s’ha manifestat i ha estat en condicions de convocar una veritable majoria popular. S’ha autoorganitzat (ANC), ha ocupat pacíficament l’espai públic i ha esdevingut el principal actor polític, el més determinant, tal com l’Onze de Setembre ha demostrat. I la seva estratègia principal ha consistit a carregar-se de raons i arguments i optar per procediments d’actuació radicalment democràtics. És per això que, malgrat la duresa de la crisi, el civisme ha estat la marca distintiva del moviment, i que el seu procés de dinamització política del país constitueix una veritable revolució democràtica.

Mentre la majoria de dirigents i partits polítics procuren refer programes i propostes, i els més necessitats busquen alguna espurna sobiranista legitimadora en la seva biografia juvenil, el nou escenari l’ha determinat el canvi d’hegemonia social. La seva expressió més visible és la centralitat de l’independentisme dins del catalanisme. Voldria insistir en una idea capital. Si avui, a Catalunya, es planteja la viabilitat de la independència i la construcció d’un nou estat és perquè una transformació social de gran abast ho ha propiciat. En altres circumstàncies, la majoria popular democràtica imprescindible per impulsar-lo no seria possible. Ara, sí. Però, de la mateixa manera, avui a Catalunya, a diferència de la paràlisi que caracteritza les societats europees, podem posar en marxa una transformació efectiva del model econòmic i social vigent. Justament perquè en la gestació d’un nou estat hi ha una oportunitat excepcional per incorporar als seus fonaments uns valors i principis més inspirats en els interessos i els drets col·lectius que no pas en el benefici particular. L’independentisme sense atributs socials i l’esquerra sense escenari nacional habiten els marges perifèrics del moviment cívica catalanista. El canvi social és la condició necessària per a la construcció democràtica de la independència; és la clau de l’ampla majoria popular que caldrà assolir en un referèndum. La independència –la construcció de l’estat– és l’únic escenari que pot recollir les aspiracions transformadores del poble treballador. Independència i canvi social són dues cares d’un mateix objectiu; i cadascun és el mètode i la condició necessària per assolir l’altre.

